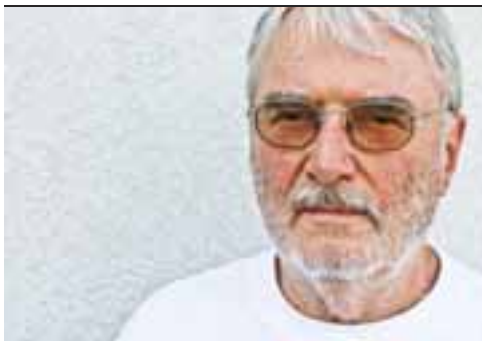




**Wehner Tibor**

## ALKALMAZOTT ÉS AUTONÓM GRAFIKÁK A DERŰ ÉS A JÁTÉKOSSÁG JEGYÉBEN

**GYÚRÓ ISTVÁN TERVEZŐ GRAFIKUS ALKOTÁSAI**



2012-ben Spanyolországban *Modern plakát* címmel rendeztek a világ plakátművészetére visszapillantó, a XIX. századvégi kezdetektől a második világháborúig ívelő történetet áttekintő kiállítást, amelyen a bemutatott 175 plakát között 20 magyar művész alkotása szerepelt. A világ legjobb plakáttervezői között számon tartott Kassák Lajos, Berény Róbert, Bortnyik Sándor és kortársaik nyomán később, az 1945 utáni évtizedekben is nagy formátumú alkotók dolgoztak ezen a területen, és elmondható, hogy a magyar alkalmazott, vagy tervező grafika ma is fénykorát éli – gondoljunk Orosz István, Pinczehelyi Sándor, Baráth Ferenc, Ducki Krzysztof, Pócs Péter, Molnár Kálmán vagy Schmal Károly, Árendás József életművére – jóllehet maga a plakátművészet, a plakát műfaja – szoros összefüggésben a gazdasági feltételekkel, a politikai beágyazottsággal, valamint a kulturális körülményekkel, a mediális-technikai robbanással és átalakulással – romokban van. A magyar plakátművészet és az alkalmazott grafika a korábbi, a múlt század hatvanas-, hetvenes- és nyolcvanas évtizedekben játszott kiemelkedő szerepét, művészeti virágkorát követően – amikor remekbe szabott munkák jelentek meg hétről hétre a hirdetőfelületeken, magas színvonalú nyomtatott anyagok kísérték a termékeket, propagálták a vállalkozásokat és intézményeket –,

és az autonóm művészekhez hasonlóan a kiállítóterem is rendszeresen szemlélte e terület alkotóinak termését –, nos, mindez a rendszerváltást követően légüres térbe került: egyre gyűrültek a megbízások, egyre gyengült a jelentőség és a figyelem. Maradtak, illetve kiterjesztették a közterek fölötti vizuális uralmat az esztétikai szempontból alig-alig mérlegelhető óriásplakátok és az óriásplakát-hadjáratok. Ennek a hajdan fényes múltú, napjainkban már igencsak viharvert művészeti ágazatnak vagy területnek az alkotója Gyúró István grafikusbizonyos, aki 2019-ben ünnepelte nyolcvanadik születésnapját, és aki ebből az alkalomból életművének áttekintésére vállalkozott a budapesti Lénia Galériában rendezett tárlatával.

Az 1939-ben Orosházán született Gyúró István Kerti Károly, a szélesebb körben ma már elsősorban tanítványai munkássága révén ismert kiváló grafikus és művészetpedagógus szakkörében kezdett el rajzolni szülővárosában, és itt sajátította el azokat a nélkülözhetetlen szakmai alapismereteket, amelyeket aztán pályáján napjainkig kamatoztatott. Az orosházi felkészülési periódust budapesti követte: szabadiskolákban, majd a Magyar Képzőművészeti Főiskolán végezte tanulmányait, ahol Kádár György festőművész tanítványa volt, akinek keze alatt a rajznak, a rajzolásnak továbbra is kiemelt szerepe volt. Már a korai munkák is tanúsítják, hogy a grafika megannyi ágazatában dolgozó, sokoldalú, szerteágazó tevékenységet kifejtő művészként jelentkezett Gyúró István, hogy aztán az autonóm kompozíciók mellett pályafutása során számos eljárást és technikát felhasználva – egyedi és sokszorosított munkákat készítve, kézi és gépi eljárásokat alkalmazva – lesz a plakát, az embléma, a kiállítás-tervezés mestere. A kezdeti szénrajzokhoz, rézkarcokhoz, linóleum-metszetekhez később szervesen illeszkednek a végső formájukat a nyomtatott sokszorosítással elnyerő



Gyúró István kiállítási installáció:  
Cipőipari Vásár,  
Düsseldorf, 1991

Cipőipari Vásár,  
Düsseldorf, 1989



BŐRHÉT – divatbemutató,  
Párizs, 1988



Gyúró István:  
*Életfa*, 1977



Gyúró István:  
*Science fiction*, 1991



Gyúró István:  
*Eltávozott szeretteink emlékére*,  
2009



Gyúró István: TANNIMPEX Bőrkesztyű kiállítás, Stockholm, 1983



Gyúró István: Sportruházati kiállítás, München, 1987



Gyúró István: Egy gyógyszeripari kiállítás képei, 1979



Gyúró István: Irodaszer kiállítás, Hannover, 1985

kulturális – elsősorban film- – és termék-reklám falragaszok, a grafikai sűrítmény-emblémák, s az olyan alkalmazott grafikai tervek, amelyek megszületéséhez már a fotóra és a számítógépre is szükség volt. Az alkotói területet meghódító komputer új fejezetet nyitott Gyúró István munkásságában is: a kezdeti periódus kézi rajz-dominanciáját felváltotta a számítógépes tervezés és kivitelezés, a korábbiaktól eltérő, egészen más tervezői készségeket és módszereket megkövetelve, és egészen más mű-hatásvilág kibontakoztatásának lehetőségeit megnyitva. Ezek a lehetőségek azonban viszonylag szűk lehetőségek maradtak: mintegy másfél évtizede konkrét feladatra szóló megrendelése Gyúró Istvánnak már nincs, így műhelyében csak – az alkalmazott grafikai alkotói arzenált kiaknázva – önálló, autonóm kompozíciókat készíthet.

Mindezen alkotói feltételek és kényszerítő körülmények szorításában a tradicionális megjelenítő szemlélet által meghatározott kifejezés és az elvont, fantázia-gazdag absztrakt képi világban is szabadon kalandozhat Gyúró István: a korábbi megrendelések általában a természetelvű, míg az autonóm munkák az elvonatkoztatás tartományának bejárására ösztönözték. A filmplakátokat, a különböző rendezvény-reklámokat, a termék-propagandák kompozícióit leginkább a rajzi elemek, a vonalas megjelenítések hangsúlyozzák, majd a különböző kollázs- és montázs-eljárásokkal készült tervek körében fontos szerepet kap a fotó is. Ezeknél a munkáknál a grafikai megjelenítés, a figyelemfelhívás, egy-egy frappáns képi ötlet kiaknázása mellett hallatlan fontos a kép és szöveg összehangolása, a tipográfia, a méretek, az arányok kialakítása, a színek szimbolikus szerepének megválasztása, a plakátban összegződő vizuális üzenet szuggesztív, de ugyanakkor hiteles és informatív összegzése. És mindezt az adott munkára megbízást adó megrendelő egyetértésének megnyerésével, tetszésének kivívásával kellett, kell megoldania – vagyis korántsem könnyű egy plakáttervező grafikus sorsa. A való világ elemei, a természeti motívumok vagy az emberalakok érdekes módon később, az önálló művészi elképzelések valóra váltása je-

gyében készült alkotásokon is fel-felbukkannak: itt a természetes organizmusok megidézésének és a szigorú geometria szabályozott, hol egyenesekkel, hol ívekkel szabályozott világának ellentétéből indukál képi feszültséget az alkotó. A számítógépes nyomatok között azért túlsúlyban a dekoratív, elvont, főként struktúrákat, geometrikus elem-sorozatokat és elem-módosulásokat tükröztető, üde színvilágra komponált alkotások jelennek meg: áttekinthető, behatárolatlan terekben megjelenített, játékos, de néhány kifejező-elemre redukált szín- és forma-kompozíciók ezek a művek, amelyeknek legfőbb erénye a kompozicionális rend és az üde dekorativitás.

Gyúró István az elmúlt esztendőben kapta meg szülővárosában, Orosházán a Primus Inter Pares díjat. A díjátadó alkalmából egykori gimnáziumában, a Táncsics Gimnáziumban – ahol már középiskolai tanulmányai során kitűnt rajz tehetségével, s 1955-ben országos rajzpályázatot nyert – kiállítása is nyílt, amelynek megnyitóján dr. Blahó János igazgató fogalmazta meg: „Általánosságban elmondhatjuk színes alkotásairól, hogy kifejezetten élénk, egyedi, letisztult szín- és formavilágot képviselnek. Színei éltszeretettel, életigenlést, hullámzó, összefonódó formái játékoságot, alkalmazkodóképességet, empátiát sejtetnek. ... Gyúró István grafikai alkotásain, legyen szó akár komputergrafikáról is, sohasem tudja félretenni igaz, lírai énjét.” A 2019-ben rendezett budapesti látatának átfogó műegyüttese is arról tanúskodott, hogy életének, munkálkodásának nyolcadik évtizedébe lépve is megőrizte a játékoságot, a derűs, finom érzelmekkel éltetett alkotói szemléletet, a töretlen alkotókedvet.

(Budapest, Lénia Galéria, 2019. okt. 12. – nov. 12.)



Gyúró István: Számozott üveghegyek az Óperencián innen, a Dunán túl, 2000